

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIAZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 36, יולי 2009 תמוז תשס"ט

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

"חולות נודדים" - צילומי תל-אביב של זאב אלכסנדרוביץ' בקרקוב

במוזיאון גליציה שברחוב דייבור 18 בקרקוב נפתחה "חולות נודדים" - תערוכת צילומים של העיר תל-אביב משנות השלושים, אשר צולמו על ידי זאב אלכסנדרוביץ'. התערוכה נפתחה במעמד השגריר החדש של ישראל בפולין, מר צבי רב-נר, לרגל מאה שנה לייסוד העיר העברית הראשונה. התערוכה פתוחה עד סוף חודש נובמבר.

בתערוכה מוצגים 22 צילומים משנות השלושים, שצילם ב-1934 נפתח בשנה שעברה במוזיאון מנגה בקרקוב, הוצגה בערים נוספות בפולין וזכתה לאחרונה בפרס "סיבילה" - פרס ה"אוסקר" הפולני לתערוכות מוזיאליות.

התערוכה מלווה בקטלוג דו-לשוני (עברי-אנגלי) המכיל 62 צילומים, אותו ניתן לרכוש גם בחנויות ספרים מובחרות בתל אביב.

במוזיאון גליציה שברחוב דייבור 18 בקרקוב נפתחה "חולות נודדים" - תערוכת צילומים של העיר תל-אביב משנות השלושים, אשר צולמו על ידי זאב אלכסנדרוביץ'. התערוכה נפתחה במעמד השגריר החדש של ישראל בפולין, מר צבי רב-נר, לרגל מאה שנה לייסוד העיר העברית הראשונה. התערוכה פתוחה עד סוף חודש נובמבר.

הכר החדשה בקז'ימיז' מתחדשת

למקום, ולכן לא רצוי לבצע מהפכה אדריכלית ורעיונית, אלא לנסות והשתמש בחומרים מקומיים ולשמר את האופי המקורי.

על פי ההצעה ישארו במקומם לוחות הבטון אשר היוו את תשתית הכיכר, ובהן ייחרטו חלק משמות התושבים המקוריים של המקום וסיפור משפחותיהם ועסקיהם. הדוכנים המקוריים, שברחובות אסתר ואייזיק, ישארו אף הם על מקומם, ויחולבו עם מבנה המנהלה, באופן שיווצר משטח גג המאפשר קיום מופעים אמנותיים ועממיים. מסביב יבנו שני מפלסי מדרגות המספקות מקומות ישיבה.

עלויות השיפוץ יגיעו לכ-2 מיליוני זלוטי, והעבודות אמורות להסתיים עד מחצית השנה הבאה.

משרד הארכיטקטים הקרקובאי לויצקי-לאטק (Biuro Projektów Lewicki Łatak) בניהולם של פיוטר לויצקי וקז'ימיז' לאטק זכה במכרז הבינלאומי לחידוש ושדרוג של כיכר Nowy Brzozów קז'ימיז'. במכרז השתתפו 25 משרדי אדריכלים מפולין ומחוזה לה.

בניגוד למשתתפים רבים אחרים, החליטו הזוכים בתחרות שלא לשנות את המבנה והמראה של הכיכר, ולהצמד ככל האפשר למראה המקורי של המקום, כפי שתוכנן ובוצע בתחילת המאה ה-20. בהצעתם מתייחסים המתכננים לשימור האווירה והזיכרון של המקום, וזאת מבלי להתעלם מהזמן שחלף. בדברי ההסבר מציינים האדריכלים כי לקרקובאים לדורותיהם זכרונות הקשורים

קצרים

צאצאיהם של בעלי מסעדת טהורן (Thorn) הידועה, שפעלה ברחוב קרקובסקה 13 (טלפון 13793) מבקשים מכס לרעון את זכרוננו, ולכתוב ולספר למערכת את זכרונותיכם מהמקום. שמה של המסעדה עלה כבר מספר פעמים בזיכרונותיהם של אחדים מכם, ועכשיו אנו מבקשים לייחד מקום נפרד אך ורק למסעדה שהיתה חלק מהחיים היהודים לפני המלחמה.

בכשנוב (Chrzanów) עתידה להפתח, בעוד כ-3 חודשים, תערוכה על חיי היהודים בעיר. בארגון התקבלה פניה מראש העיר, אשר מבקש מכל מי שבארכיוניו תמונות מחיי היהודים בעיר, מאמרים, מזכרות וכדומה להעבירם אלינו, ואנו נעבירם למוזיאון.

כיכר ולניצה, שהייתה בעבר לב החיים של קז'ימיז' ובשנים האחרונות היתה למגרש חניה, תשנה בקרב את פניה. עיריית קרקוב פתחה, בסוף יוני, בבקשה לקבל הצעות לשיקום הכיכר, תוך כדי שימור מבניה ההיסטוריים, במטרה להחזירה ללב הרובע.

יחד עם משפחת שטיין
אבלים על מותו של

ד"ר יהודה לייב
שטיין ז"ל

שנפטר בברן שבשווייץ

אבלים על מות חברנו

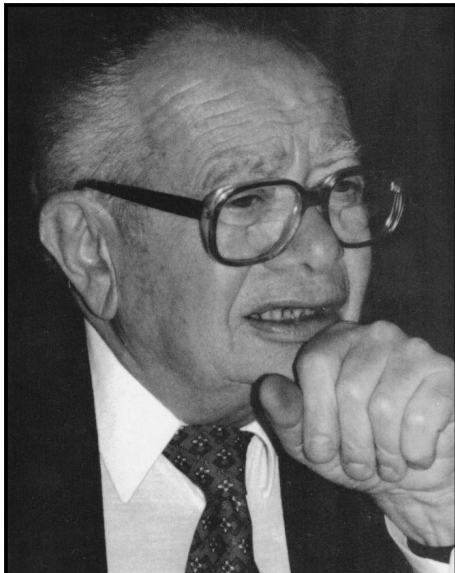
ד"ר סטפן קורנהויזר
ז"ל

ומשתתפים בצערה
של המשפחה

על פי הצעתם של לויצקי-לאטק כך אמורה להראות ככר נובי המחודשת

ד"ר יהודה לייב שטיין ז"ל

ביוניסטרטור, שם התעורר כעבור עשרה ימים. התברר כי הוא סובל ממחפת פתוחה בריאה הימנית, והיה עליו לשהות שלושה חדשים בבית החולים, ועוד שנה בבית הבראה בדאווס.

אחרי הבראתו נסע לבאזל, שם למד בבית ספר לרפואה טרופית, וקיבל תעודת מגדל מוסמך של צמחי מרפא טרופיים. בסתיו 1948 עמד בבחינות הבגרות של אוניברסיטת ברן ונתקבל ללימודים בפקולטה למדעי הטבע, אותם סיים בשנת 1954 כדוקטור לכימיה עם פיזיקה ובקטריולוגיה כמקצועות משנה. בבאזל הכיר את רעייתו לעתיד, פרימקה לבית ווינסטוק, אותה נשא לאישה ב-1950 וב-1954 נולדה לזוג בתם דבורה. האח גרשון (ז"ק) שרד את השואה וחי עם אשתו, אלה, בחיפה. להם בן נשוי ושני נכדים.

במשך כל שנות פעילותו המקצועית עבד יהודה ככימאי בתעשיית המזון, ומתחילת שנות ה-80 עד יציאתו לגמלאות בשנת 1988, כראש מחלקה ואח"כ כסמנכ"ל בחברת אלפורה קורקו, חברה למחקר ופיתוח של חברת נסטלה. מייד לאחר יציאתו לגמלאות, ולראשונה מאז המלחמה, נסע יהודה שטיין לעיר מולדתו, קרקוב. לאחר מכן ביקר בעיר עוד פעמיים - בפעם האחרונה נסע עם אחיו ז"ק וגיסתו אלה. באותו ביקור, ביום שישי, הוא התפלל לפני הקהל בבית הכנסת העתיק רמ"א, ונשא את תפילתו בניגון הישן, המסורתי שלמד מאביו. סיפורו של ד"ר יהודה לייב שטיין הוא סיפור גבורה ותושייה, כוח סבל וכוח הישרדות ושל תעצומות נפש, שאפשרו לו לבנות על חורבות עברו חיים חדשים, להקים משפחה ולתרום תרומה גדולה לחברה החופשית בשווייץ שהצילה אותו ובקהילת יהודי ברן בה שימש כסגן נשיא הקהילה ונשיא בית כנסת ובה זכה לכבוד והוקרה.

ד"ר יהודה לייב שטיין פרסם שלושה ספרים:

Juden in Krakau-Ein geschichtlicher Überblick 1173 – 1939, (Hartung-Gorre Verlag); Die Steins, Jüdische Familiengeschichte aus Krakau 1830 – 1999, (Hartung-Gorre Verlag); Jüdische Ärzte und das jüdische Gesundheitswesen in Krakau vom 15. Jahrhundert bis zur Schoah, (Hartung-Gorre Verlag)

הסוללה, והחלו לירות במטוסים. אחרי הפסקה קצרה התחדשה ההתקפה. בקרנו של יהודה נפגעו מספר אסירים. ברגע זה קפצו כמה אסירים, ויהודה ביניהם, מהקרון לצידה השני של הרכבת, כך שזו יחד עם הסוללה הסתירו אותם מעיני החיילים. ההתקפה נמשכה, והחיילים לא יכלו להבחין בבריחה. במשך כל אותו הזמן שכבו הבורחים בעשב הרטוב.

יהודה הביט סביבו. הראות הייתה גרועה, אך הוא הבחין בשדה חרוש רחב ידיים ובמרחק כמה מאות מטרים בגבעה מיוערת. המטוסים המשיכו לחוג מעל הרכבת ולהמטיר אש, אך איש מהבורחים לא נפגע. יהודה החל לרוץ לעבר הגבעה. המטוסים הסתלקו, והחיילים החלו לצעוק ולירות לעבר הבורחים. אחדים נפגעו, אך יהודה ועוד שלושה הגיעו אל היער. ביער נשמעו נביחות הכלבים המתקרבים. הוא מצא מחבוא תחת ערימת ענפים, ונרדם. כשהתעורר שוב היה לילה. הוא ישן כיממה. בכיס חליפתו מצא שארית לחם רטוב ואכל אותו. אחרי צאתו מהמחבוא המשיך לעלות על הגבעה ומפסגתה ראה לרגליה נהר וגשר הרוס. כשהוא נעזר בחלקי הגשר הצליח לחצות את הנהר ובעלותו מן המים הבחין במרחק מה באורות ושמע געית פרות. הרפת הייתה מרוחקת מבית האיכר ויהודה נכנס אל תוכה. היו בה פרות ועיזים וסיר גדול מלא בתפוחי אדמה מבושלים מהם אכל לשובע, פשט את חליפתו הרטובה ונרדם על הקש. כשהתעורר בבוקר לקול פעמוני כנסייה, לבש את חליפתו שהתייבשה ויצא החוצה. היה זה יום ראשון בשבוע. איש לא היה בחצר אך במרחק מנה הבחין בנערה על אופניים. לשאלתו ענתה ששווייץ אינה רחוקה, הסבירה את הדרך, והסתלקה במהירות. הסתבר שהיה עליו לחזור ושוב לחצות את הנהר, הפעם על גשר עץ מאולתר. הוא המשיך בדרכו בין שיחים ועצי יער, חצה כביש ופסי רכבת והגיע לביתן של שומר המסילה. איש לא היה בסביבה. בביתן מצא מעט אוכל וחליפת בגדי עבודה של פועל רכבת אותה לבש במקום בגדי האסיר. עתה השתנתה זהותו. הוא המשיך בדרכו, כשהוא עוצר להפסקות מעטות למנוחה ושינה חטופה. התשישות גרמה לו לאבד את תחושת הזמן. ההפצצות חזרו ונשנו ויהודה המשיך בדרכו בשדות ויערות, בקרבת כפרים ועיירות. לאחר זמן הבחין בשביל ובשני רוכבי אופניים במדי משטרת הגבולות הגרמנית. מרחוק ראה גדר ותורן עם דגל שווייץ. תשש ומתנועע בקושי רב התקדם לאיטו לאורך השביל. ליד סוכת שוטר הגבול השווייצרי התעלף. הוא הגיע לעיירה רמזן שבקנטון שאפהאוזן.

יהודה התעורר במרפאה של תחנת איסוף פליטים, כשלידו רופא צעיר ושתי אחיות. הרופא בדק אותו ואמר שהוא חייב להתאשפז בבית חולים. בתודעתו של יהודה בית חולים התפרש כמוות והוא סרב. כשעלה על המאזניים הראו אלה 36 ק"ג. בצאתו מהמרפאה הוא פגש את חברו אקרמן, אתו עבר חלק גדול משנות המלחמה. הם הוסעו ברכבת עם עוד פליטים, רובם אוקראינים, אך בתא נפרד, למחנה פליטים בעיר בילח, שם שוכנו בבנין בית ספר. באחד הלילות נפל לתרדמת והועבר לבית החולים הקנטונלי

ב-18 ליוני 2009 הלך לעולמו ד"ר יהודה לייב שטיין, יליד קרקוב ואחד האשים הבולטים בקהילת יהודי ברן, שווייץ. יהודה לייב נולד ב-1923 כבנם הבכור של אלה רייזל מבית גצל ואברהם מנדל שטיין, נכד הרב הגאון גרשון שטיין. הוא למד חומש ועברית בחדר ואח"כ בגימנסיה העברית. ליהודה היו שני אחים, יוסף, יליד 1930, שנספה בשואה וגרשון (ז"ק), יליד לחיים ארוכים, יליד 1924.

לאחר פלישת הגרמנים לפולין, נתפס יהודה ונשלח לעבודה במחצבה סמוכה לקרקוב. באחד הלילות ברח וחזר דרך היערות למשפחתו בקרקוב. בתחילת 1942 ברח מהשפחה ל-נובי טארג, ושם, עד לגירוש יהודי העיר באוגוסט אותה שנה, עבד בעבודות כפיה. בעת גירוש היהודים נרצח האב על רציף תחנת הרכבת, האם והאח הצעיר יוסף נשלחו למחנה ההשמדה בלז'ץ. האח ז"ק נשאר בנובי טארג במפעל העצים "הובאג", ויהודה נשלח לעבודות כפיה בצ'רני דונאיץ, שם הועסק בבניית חלקים של צריפי עץ והעמסתם על קרונות משא. ב-25 למאי 1943 חוסלו המפעלים בנובי טארג וצ'רני דונאיץ, והאסירים היהודיים הועברו למחנה הריכוז פלאשוב ליד קראקוב, שם נפגשו יהודה וז"ק. באפריל 1944 נשלחו יהודה וז"ק, יחד עם אסירים נוספים, למחנה הריכוז גרוס רוזן בחבל שלזיה, ומשם למחנה עבודה בקרבת מקום, שם קיבלו את בגדי הפסים של אסירי מחנות ריכוז והוגדרו כאסירים פוליטיים. יהודה עבד בהובלת סחורות מהרכבת למחסן המרכזי. התנאים היו קשים, אך השומרים היו חיילים מבוגרים ולא התאכזרו יתר על המידה לאסירים.

בפברואר 1945 חוסל מחנה העבודה. הצבא האדום התקרב ולא נותרו רכבות להובלת האסירים. הם נאלצו לצעוד מערבה בצעדות המוות. כשליש מן הדרך אל מחנה פלוסנבורג בבואריה עברו האסירים ברכבת ואת השאר ברגל. רבים ניספו בדרך מקור, רעב ואפיסת כוחות או נורו ע"י הגרמנים. בלילות הם ישנו במבנים הרוסים או תחת כיפת השמיים בשלג. אוכל חולק לעתים רחוקות והיו ימים בהם לא חולק כלל. רק בדרך נס שרדו יהודה וז"ק את שבעת ימי צעדת המוות. עם הגעתם הופרדו השניים ולא נפגשו יותר עד סוף המלחמה.

תחילה עבד יהודה במפעל מטוסי מסרשמידט, אחר כך כפועל ניקיון בצריף מגורים של קצינים רוסיים שבויים, ולבסוף צורף ליחידות שעסקו בתיקון והחלפה של פסי רכבת שנהרסו ע"י הפצצות אוויר - שם למד על כיווני נסיעת רכבות לעבר הגבול עם שווייץ ואת שמות התחנות בהן הרכבות עצרו בדרך. יהודה החל לרקום תוכניות בריחה. אחרי שלושה ימי עבודה בתחנת אופנבורג הוסעו הצוותים לתחנת דונאוואינגן. באחד הלילות הועלו האסירים לקרונות והוסעו לכיוון הגבול עם שווייץ. בקרון היו שני שומרים חמושים עם כלבים שאומנו לתקוף לובשי חליפות פסים. שרר חושך ודממה, שכן הדיבור נאסר על האסירים. בחוץ ירד גשם שוטף, והרכבת התקדמה לאיטה, תוך עצירות תכופות לבדיקה ותיקון פסים. לפתע הותקפה הרכבת ע"י מטוסים בירי מכוונת ירייה. הרכבת עצרה והשומרים קפצו החוצה, התגלגלו במורד

חדשות מקרקוב

קרקוב מדורגת במקום השלישי כמקום שהכי טוב לחיות בו: כך על פי שבעון Przekrój המדרג 26 ערים בפולין שאוכלוסיות מונה מעל 175,000 תושבים. העיר פוזנן זכתה בדירוג הגבוה ביותר, בשל הניקוד הגבוה שקבלה בקטגוריות התחבורה הציבורית, כולל שבילי אופניים, ותוכניות חברתיות.

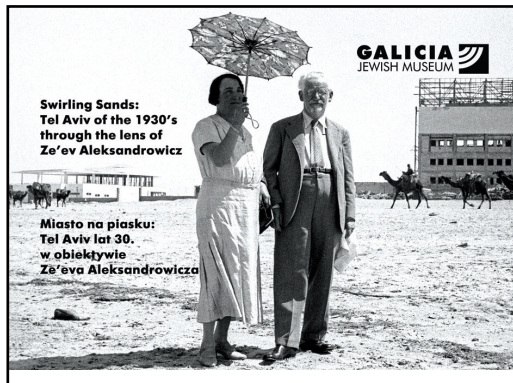
דירוגה הגבוה של קרקוב נובע בגלל משכורות גבוהות, אבטלה נמוכה, תחבורה ציבורית, שיטת חינוך, מרחבים ירוקים ובריכות שחייה. בקטגורית שבילים לאופניים דורגה קרקוב בתחתית.

אופניי
להשכרה: לאחרונה החל בעיר פרויקט ציבורי להשכרת אופניים, בדומה לרבות מערי אירופה הגדולות. הבעיה היא שאין עדיין די שבילי נסיעה לכלי פשוט זה. המחירים זולים למדי: שכירת אופניים לעד 20 דקות ללא תשלום, ליום - 12 זלוטי, לשבוע - 25 זלוטי, לשלושה חודשים - 50 זלוטי ולכל העונה, ממרץ ועד דצמבר, 100 זלוטי.

שירת הפסטיבלים הסתיימה: ב-5 ביולי הגיעו לסיומם פסטיבל התרבות היהודית ה-19 (9 ימים, כ-200 מופעים, 130 אומנים,

למעלה מ-30,000 צופים) ופסטיבל האופרה ה-13. מופעי הסיום היו בבית הכנסת ה"טמפל", בהופעתו של ה"כליזמר האחרון של גליציה", **ליאופולד קוזלובסקי**. במקביל התקיים, בחצר הוואבל, מופע הסיום של האופרה בו הושמעו מבחר אריות מרחבי העולם.

האופרה הקרקובאית: בבניין האופרה המודרני והיפה ברחוב לוביץ (Lubicz) מס' 48 תפתח בספטמבר עונת האופרה לשנת 2009/10. פרט לאופרות הקלאסיות, יעלו שם את יצירותיו של דיוויד אדלמן הקיסר של אטלנטיס וקולות

מן השואה. האורטוריה 'קולות מן השואה' שהועלתה לראשונה בנוי-יורק בשנת 1995 מוקדשת לקורבנות השואה. הטקסטים באנגלית, עברית וידיש. התפאורה המלווה בצילומים וסרטים קשים.

פרטים נוספים באתר האופרה www.opera.pl

מוזיאון גליציה: קבוצת מדריכים מישראל, חברי המכון הפולני התל אביב' ביקרה במוזיאון גליציה שרח' דייבור 18. במוזיאון מיוחד זה מוצגים צילומי הרגיש של מייסד המוזיאון הצלם **כריס שוורץ** ז"ל. הצילומים מעניינים ביותר ומספרים על שרידים לנוכחות יהודית ענקית בעבר.

בביקור נפגשו המדריכים עם מנהלת המוזיאון גב' **קייט קרדי** ונציגת מחלקת החינוך גב' **אנה קולפה** ונדדו דרכים לארגון מפגשי נוער מישראל עם נוער פולני מבתי הספר בקרקוב בסיוע של מחלקת החינוך של המוזיאון.

במוזיאון מוצגות גם תערוכות זמניות, ובתקופה זו מוצגות תערוכות של **זאב אלכסנדרוביץ:** "חולות נודדים",

ותערוכתה של הפרטיזנית היהודית **פיי שולמן** שכונתה: "תמונות של התנגדות - הייתי צלמת. יש לי תמונות. יש לי הוכחות".

אודי צין

קוראים וכותבים

בשבת, כ"ז תמוז תש"ג 24.7.1943, אחרי עבודה לילית קשה, עמדו שלשה יהודים - **מנחם מנס רובינשטיין, בלפר ומילר ז"ל** - והתפללו בצריפים (מנחם מנס היה קרוב משפחה, איש מכובד ותלמיד חכם).

ויילי, איש ס.ס. אכזר, ראה את היהודים דרך החלון, הוציאם החוצה, קשרם {בגרטל}, אחד לשני והוליכם לגבעת-הקטל, מקום הוצאתם להורג של אסירי המחנה [בסלנג של המחנה היה עוד שם לגבעה הזו...]. אני עבדתי בחפירה כלשהי, לא הרחק משם, וראיתי שמר רובינשטיין מדבר, והגרמני מרביץ להם מכות רצח בפרגול ארוך, תוך שהוא צורח "שתוק יהודי ארוך". בהגיעם לגבעה שמעתי צעקה "שמע ישראל"... צורר יריות ועוד צורר.

היהודי הממונה במחנה על קבורה ושריפה של הנרצחים היה בנו של קברן ותיק של קרקוב "פיני קוזה". הוא סיפר שמר רובינשטיין, בדרך להוצאה להורג אמר לאחרים הקשורים איתו: "יהודים, מובילים אותנו למות, אך ורק בגלל היותנו יהודים, כמו עשרת הרוגי מלכות..."

יחי זכרם ברוך.

(התאריכים לפי ספר יומנו של אברהם בוסק בהוצאת ספרית פועלים).

טלר יצחק

לפני מספר שבועות היתה לי חוויה מרגשת. שר ההגנה של פולין, **מר בוגדן קליך** ורעייתו, ביקרו בביתי.

לביקור הזה זכיתי בשל חברותי רבת השנים עם אמו של השר (כבר אין הרבה אנשים שמכירים אותי "משם").

לדעתי הביקור היה מוצלח, שכן השר עזב רק לאחר שהשוטרים דפקו בדלת והזכירו לו שהוא צריך להמשיך בתוכניותיו....

מרים פרלברג-שמואל

בגיליון מאי פורסמה ידיעה על השמחה בהכנסת ספר תורה לבית הכנסת של הרמ"א בקרקוב. אני מבקש ליידע כי האירוע השמח התחיל ב-20 לאפריל לפנות ערב, ונמשך במקביל לטקס הזיכרון לשואה.

בטקס שנערך בערב יום הזיכרון לשואה, שהתקיים בסמיכות זמן ומקום, ברח' שירוקה, קז'ימייז', השתתפו מאות ישראלים ופולנים.

האם זהו רק חוסר רגישות? או אולי התעלמות מערב הזיכרון לשואה? לנו, כישראלים הייתה תחושה קשה ביותר.

אודי צין

כשהבונד "דואג" לעם

בקראקא יש עיריה ש"נבחרה" על ידי הרוב של אנשי ב.ב. - מפלגת פילסודסקי. היהודים נכנסו למועצת העיריה ברשימה מאוחדת: ציונים, מזרחי, אגודה, חסידי בלז וחסידי בובוב שלא נתפסו למינות האגודה, ואנשי ב.ב. מבין היהודים. יוצא מזה "שקול יעקב" אינו נשמע בעירית קראקא. פעמים והציונים הם באופוזיציה לקונצרט הכללי, אך לבדם אין לדברי הציונים שום הד.

ימים קדמונים נוהג הדבר שבקראקא ישמש יהודי סגן לראש העיריה ואף עתה כך, אלא, סגן זה, מאנשי ב.ב. היהודים, רחוק מעניני הציבור היהודי, הוטל על הציבור בעל כרחו. התושבים היהודיים מנהלים זה מזמן מלחמה על חילופי גברא במשרה זו, שיבוא בה יהודי ממש שידאג לאינטרסים של התושבים היהודיים וישתנה קצת המצב הקיים עד עתה: אין שמים לב לדרישות הציבור היהודי ולמוסדותיו, ועניי ישראל והמעמד הבינוני, הם הנושאים עליהם את העול הגדול לדאוג להוצאות העיריה.

היה נראה שמלחמה זו מתקרבת לנצחון, כי העיריה והשלטונות לא יכלו להמשיך ולהעלים עין עוד ימים לדרישות כל תושבי קראקא

מתוך עתון "דבר" 19 אפריל 1935

סיפור ההצלה המופלא שלי

שמי **אדז'יה שווייצר** (אסתר נשלסקי), לידת חורז'וב שבשלזיה, נכדה למשפחה קרקובאית. ברצוני לשתף אתכם במקרה יוצא דופן בקורות חיי, הקשור ל"רשימת שינדלר".

בשנת 1943 הועברתי עם אחותי לולה מגטו קרקוב למחנה העבודה פלשוב, שהוקם אז והפך בהמשך למחנה ריכוז. עבדתי עם אחותי במחנה, במפעל "פפרינצי". התנאים בפלשוב היו קשים מאוד. סלקציות, טרנספורטים והרג המוני. לקראת החיסול הסופי של מחנה פלשוב, בשנת 1944, הצטוונו לעמוד למפקד. עמדו שם אסירות בשורות, ומסביב הרבה גרמנים שעסקו בספירה וחילקו את האנשים לקבוצות.

אני עמדתי על ידי אחותי. במכת רובה נדחפתי החוצה מהשורה, וכך הופרדתי מאחותי. זאת היתה הפעם האחרונה שראיתי אותה. נודע לי שהגרמנים שלחו את אחותי לסקרז'יסקו קמיננה, והיא לא שרדה. אותי שלחו בטרנספוט למחנה ההשמדה אושוויץ.

הנסיעה, בקרונות מסע סגורים ללא אוכל ושתיה ובצפיפות אימה ארכה כמה ימים. כשהגענו הועברנו תחת משמר כבד למשרפות. שם הגרמנים התחילו לספור את הקבוצה (כ-130 איש), ולקחו את רוב האנשים למקום בלתי ידוע לי. מתוך אותה קבוצה נותרו רק 7 נשים. השאירו אותנו

לבד. התנורים בערו ללא הפסקה. עייפים, מיואשים ומפחדים התיישבנו על המדרגות של הקרמטוריות, בלי מילה, והתפללנו שהסוף יגיע מהר.

לא ידעתי כמה שעות עברו. היה כבר לילה, ומתוך החושך התקרבה דמות. היתה זו אחת השומרות שהעבירה אותנו לאחד הצריפים. ראיתי רק את הרצפה השחורה. נשכבנו על הרצפה. השכם בבוקר נכנסה השומרת, ושאלה אם הגענו מפלשוב, והובילה אותנו למפקד. שם עמדה כבר קבוצת נשים, שהגיעה לפנינו לאושוויץ (מאוחר יותר התברר לי שהקבוצה שעמדה שם שהתה באושוויץ כשבועיים, כתחנת ביניים במעברה ממפעל "אמיליה" של שינדלר בקרקוב אל המפעל החדש שלו בברניליץ' שבצ'כיה).

הקצינים הגרמנים עסקו בקריאת שמות ובספירה. לבסוף, אחד מהם ניגש אלינו ואמר שהוא צריך רק אחת, ומתוך 7 הנשים הוא הצביע עלי, וצרף אותי לקבוצת הנשים שהמתנה לרכבת לצ'כיה. מאוחר יותר סופר לי שבקבוצת הנשים שהמתנה לרכבת חסרה אחת הנשים במפקד, כיוון שהיתה מאושפזת בעת המפקד בבית החולים, והיה צורך למלא את הרשימה כדי להשלים את מספר הנוסעים.

כך נפל בחלקי להנצל ממוות באושוויץ, ונקבע גורלי להצטרף ל"רשימת שינדלר".

תזכורת לתשלום דמי חבר לשנת 2009

מי שטרם שילם את דמי החבר השנתיים מתבקש לשלוח המחאה בסך 120 ש"ח לארגון יוצאי קרקוב בישראל ת.ד. 17209, תל אביב 69051
כל תרומה נוספת תתקבל בברכה.

תזכורת קצרה

זוכרים? בכל כחה וכתה עמדה לה בגאווה קופסה קטנה, צבעה כחול-לבן, קופסת קק"ל, ובה הפקדנו את תרומותינו.

זוכרים? היו היה בבית ספרנו ועד הורים, אשר דאג לנו ופינק אותנו, ובראשו גברת לאורה טיגנר, האם הגדולה של כולנו.

זוכרים? בהגיע חודש שבט, ביום החמישה עשר בו (אז לא אמרנו טו בשבט), עברנו, כל הכיתות - מאלף בעממי ועד שמיניסטים בתיכון - בתהלוכה גדולה בקומה ראשונה בבנין החדש ... שולחנות ערוכים, ושם אמהותינו, חברות והוועד, עם חיוך על הפנים, חילקו לנו שקיות עם פירות טו בשבט. כאן בקרקוב חורף קור, שם בארץ-ישראל - אביב, שקדיה פורחת. עד היום אני זוכרת את טעם הפירות וההתרגשות (בכיתה אלף) - אני תורמת לקק"ל, ושם יטעו עצים. ולכשאעלה לארץ, אוכל יום-יום פירות, פירות ארץ-ישראל.

זוכרים? את השיר אשר לכבוד החג לימד אותנו המורה ירוזולימסקי: "הידד, הידד גינה קטנה שלום, שלום לך רעננה; את העצים כיסו עלים, ובאחו כבר פורחים פרחים; הציפורים באו, דאו, הן מספרות מה שראו; מה שמעו שם במרחקים לענפים הירקרקים."

אסתר (סטניה) מנהיים

תן כותרת

תמונתם של שני האברכים, המנצלים למנוחה קצרה את הכסאות שהוצבו בכר גיבורי הגטו המשופצת, צולמה על ידי **פאבל קובישטל** (Pawel Kubisztal). הכסאות הוצבו בכר לפני כשלוש שנים, במסגרת עבודות שיפוץ רחבות היקף שבוצעו במקום, במימון עירית קרקוב ועל פי תוכניותיהם של האדריכלים הקרקובאים פיוטר לויצקי וקז'ימיר' לאטיק (Biuro Projektów Lewicki Łatak).

אם יש לכם כותרת מוצלחת לתמונה, נא שלחו למערכת. עד כה התקבלו הכותרות:

"הכסא הקדוש";
"כיכר גיבורי האמונה";
"אנחנו שנינו מאותו הכפר";
"המתים והחיים";
"הבט אחורה בכאב, וקדימה בתקווה";
"מנוחת המתפלל";
"עם ישראל חי";
"מי שכח כאן את הכסאות האלה?";
"הרוחות שבות לפודגוזה";
"ההיה או חלמתי חלום";
"תפילת האין";
"בדרך ללשכת גיוס";
"צולם ביום חול...";
"יש לך חתיכת נייר ?";
"נו, מתי מגיע כבר האוטובוס ?";
"איך הם יכלו לשבת על מושבים קשים כאלה...";
"מתי מתפללים מנחה?...";

הערה: מקורות יודעי דבר בקרקוב מוסרים כי האיש הוא בנו של החזן בן ציון מילר, אשר הגיע לקרקוב לרגל הפסטיבל היהודי השנתי.

